

I4 GEMISTE OPROEPEN VAN CRUIJFF

en andere voetbalverhalen

Michel van Egmond

14 gemiste
oproepen van
Cruijff

en andere voetbalverhalen

INSIDE

Inside © 2019
© Michel van Egmond
Omslagontwerp: Loudmouth, Utrecht
Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 4926 0
ISBN 978 90 488 4927 7 (e-book)
NUR 489

www.overamstel.com

OVERAMSTEL
uitgevers

Inside is een imprint van Overamstel uitgevers bv
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke
wijze ook, zonder vooraf-gaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De verhalen in deze bundel verschenen eerder in deze – of iets gewijzigde vorm
in Hard Gras, De Feyenoord Krant, Nieuwe Revu, Voetbal International,
Torpedo, Algemeen Dagblad, Feyenoord Magazine, AD Sportwereld Pro, De
Volkskrant, Esquire en Voetbal Magazine.

The best way to be a bum and earn a living is to write sports

Damon Runyon

Inhoud

Inleiding	9
Veertien gemiste oproepen van Johan Cruijff	11
Louis van Gaal zit zich in Peking helemaal niet op te winden!	14
Het evangelie van József	24
‘Johnny is altijd als voetbalster blijven leven, ook toen hij het allang niet meer was’	50
De moord op kleine Koossie	59
Helen de handen van Henk de Gier?	69
Beter dan Cruijff	83
Heracles-VVV, drie uur ’s nachts in Tokio	96
Honecker, Mielke en de mysterieuze dood van Lutz Eigendorf	105
‘Just gimme the ball and see what happens’	115
‘Cor van den Brink was de beste speler die ik ooit heb gezien’	135
Altijd op zoek naar de verloren tijd	145
‘We hebben ons altijd vreselijk vermaakt met die jongen’	171
‘Ik werd gegijzeld in mijn eigen huis’	180
De verloren zoon van Garrincha	189
A walk in the park	208
‘FC Twente heeft mijn leven veranderd’	221
Pelé en ik	230
Met Kindvall op de E4 richting Uppsala (en terug)	246
‘John is op het laatst erg eenzaam geweest’	255

Zlatan: 'Ajax was the only club where I had fun'	264
De dood van de donkerrode vlinder	274
Een avond met Paul Gascoigne	284
Árpád Weisz, vergeten wondertrainer	293
Willems verjaardag	302
'Met mij is alles goed verder. Alleen mijn poot, hè?'	313
Uren op de kamer van F.K. Blankemeijer, het geweten van Feyenoord	322
Wandelen met Johan Crujff (Als je niet ken lopen, wil niet zeggen dat je nergens ken komen)	332
Laatste diepe buiging voor een grootheid	343
King	351
In het spoor van Louis van Gaal	386

Inleiding

Het zal meer dan twintig jaar geleden zijn dat Michel van Egmond naar Amsterdam kwam om mij te interviewen voor de *Feyenoord Krant*. De bescheiden jongen met zijn jaren zestig-bril deed in niets aan Feyenoord denken.

Een paar maanden later kwam hij weer, nu om een interview te doen voor *Feyenoord TV*. Ik had geen idee dat er zoiets bestond als *Feyenoord TV*. Weer bleek hij een rustige, niet onprettige aanwezigheid te zijn. Hoeveel journalisten zijn er niet die zich naar voren dringen, vervuld van zichzelf en de belangrijke taken die er op hen liggen te wachten.

Michel was er gewoon, hij deed zijn werk zonder opsmuk; professioneel en bescheiden. Je kon hem erbij hebben, zoals de uitdrukking zegt.

Later zou blijken dat het die persoonlijkheid was die hem in staat stelde aanwezig te zijn zonder veel zichtbaarheid, op plekken waar talloze verhalen zich aandienen voor iemand die er oog en oor voor had.

Jarenlang beoefende hij bij Feyenoord de kunst van het rondhangen. Hij hoorde en zag alles en ze hoorden noch zagen hem. Van Egmond heeft de ideale persoonlijkheid voor een fly on the wall. Hij was geen irritante vlieg die ze achterna kwamen met een mepper om verlost te zijn van dat hinderlijke gezoem en op een neer vliegen. Hij was er een die ze eten kwamen geven, een schoteltje limonadesiroop voor de vlieg. Voordat iemand het zich realiseerde hoorde de vlieg erbij, maakte hij deel uit van de omgeving.

Hij las de stukjes van Martin Bril, de boeken van Gay Talese en hij praatte met Marcel van Roosmalen over de journalistiek en de literatuur. Michel leerde elke dag omdat hij wilde leren schrijven. Het

is een misverstand om te denken dat zijn latere verkoopsuccessen te danken zijn aan de onderwerpen. Waarschijnlijk is zijn stijl: laid back en, opnieuw, zonder opsmuk, met een nooit opdringerige ironie als wapen, belangrijker dan de roem van zijn personages.

Je moet wel naar ze kunnen luisteren en, later, vorm kunnen geven aan wat eerst onsamenhangend en chaotisch leek. En ze moeten aan je kwijt willen wat ze eigenlijk liever voor zich hielden.

De door Van Egmond bewonderde Gay Talese, een van de grootste non-fictie schrijvers van deze tijd, zei over zijn methode dat hij die van zijn moeder had afgekeken. Dat ze aandachtig kon luisteren zonder mensen in de rede te vallen als ze op het punt stonden met grote aarzeling en stiltes iets onthullends van zichzelf prijs te geven. Ze wekte nooit de indruk nieuwsgierig te zijn, maar mensen vertrouwden haar gewoon.

Die houding heeft Michel op zijn beurt dan weer van Talese afgekeken.

Schrijvend voor, bijvoorbeeld, *Hard gras* kon hij zonder de moordende deadlines van de *Feyenoord Krant* met zijn veeleisende frequentie - elke week weer die leegte die vol moest - zijn stijl verdiepen en vervolmaken, simpelweg door langer te werken, meer aandacht te schenken aan de verhalen die hij wilde vertellen over cultfiguren als Kiprich, Gyan en Mike Obiku.

Als iemand de uitgave van een bundel als deze verdient, is het Michel van Egmond, een schrijver die zo langzamerhand door niemand meer wordt onderschat.

Henk Spaan

Veertien gemiste oproepen van Johan Cruijff

(2011)

Op een warme middag, een paar zomers geleden, ging mijn nieuwe telefoon. Toen ik me eindelijk herinnerde op welk knopje je dan ook alweer moest drukken, klonk er eerst een tijdje een schrille piepton. Daarna zei een stem:

‘Hallo? Spreek ik met Bert?’

Het kwam in die dagen wel vaker voor dat iemand me belde om te vragen of ik Bert was. Dan legde ik uit dat ik als nieuwe verslaggever van *Voetbal International* weliswaar zowel de werkplek als het telefoonnummer had overgenomen van de inmiddels gepensioneerde Bert, maar dat ik Bert dus niet was, en of ik misschien iets zou kunnen betekenen. Meestal was het gesprekje dan snel voorbij. Maar dit keer niet. Aan de andere kant van de lijn hoorde ik rustig ademen. Toen zei de stem:

‘Ja euh... Met Johan Cruijff spreek je.’

Het was dinsdagmiddag. Ik stond met een kartonnen doos vol spullen onder mijn arm. Over twee dagen ging ik op een verre reis. Mijn hoofd was bij vliegtickets, visums en anti-malaria-injecties, niet bij Johan Cruijff. Misschien dat ik daarom automatisch dacht dat ik in de maling werd genomen.

‘Ja, ja,’ zei ik, zo schamper mogelijk, ‘ik spreek met Johan Cruijff.’

Johan Cruijff maakt waarschijnlijk dagelijks mee dat mensen niet geloven dat hij Johan Cruijff is, want hij ging gewoon door met praten. Hij bleek wat informatie te zoeken die in *Voetbal International*

had gestaan, dacht zijn ghostwriter Bert Nederlof even te bellen en kreeg toen mij aan de telefoon. Of ik dat nu misschien even voor hem kon opzoeken.

Ik vroeg om zijn nummer zodat ik kon terugbellen, maar dat leek Johan Cruijff niet zo'n goed idee. Hij zou mij straks wel terugbellen. Daarna hing hij op.

Het is een gekke gewaarwording om op een dinsdagmiddag opeens door Johan Cruijff te worden gebeld, ook al is het dan met een onbenullige vraag. Dat komt doordat hij in dit land is uitgegroeid tot een figuur die groter is dan het leven zelf. Als mensen uit andere landen tegenwoordig een foto van Johan Cruijff bekijken, zien ze gewoon een dunne, gepensioneerde man in een slecht zittend pak, maar wij zien nog altijd een schim van de wondervoetballer of, nog vreemder, een wijsgeer met een aureool boven zijn hoofd. Het is door een halve eeuw onafgebroken Cruijff-verafgoding in onze genen gaan zitten. Verder kun je veel van Johan Cruijff zeggen, maar niet dat hij erg geduldig is. Ik had de doos met spullen nog niet neergezet of mijn telefoon ging alweer.

'En?' zei Johan Cruijff, 'heb je al wat?'

Ik legde hem uit dat het nog niet zo ver was. 'Oké,' zei Cruijff, 'ik moet nu even weg. Als ik thuiskom, probeer ik het weer.' Daarna hing hij voor de tweede keer op.

Die middag zat ik in een dokterskamertje voor een anti-malariaprik. Net toen de zuster de naald in mijn arm schoof, ging mijn telefoon. Die zat in de binnenzak van mijn colbert, dat over de rand van een stoel hing, ver weg van de zuster en haar spuit. Even overwoog ik te zeggen: *Kunt u die naald even uit mijn arm halen? Ik moet Johan Cruijff opnemen.* Maar dat leek me net iets te opschepperig klinken. Helemaal wanneer het toch iemand anders zou blijken te zijn.

Maar toen ik met een watje op mijn arm het pand verliet, bleek inderdaad Johan Cruijff mijn voicemail te hebben ingesproken. Ik kon hem alleen niet terugbellen, want zijn nummer was afgeschermd.

Even later, op de A12, ging de telefoon wéér. Helaas zat die nog steeds in mijn colbert, dat inmiddels op de achterbank lag, precies op een plek waar ik nét niet bij kon. Zo ging het de hele dag. Wanneer Cruijff belde was ik óf net in gesprek, óf bevond ik me in een luidruchtig café waar ik mijn nieuwe telefoon niet hoorde. Ook stond ik een keer te tanken en zag ik het schermpje binnen, op de rijdersstoel, een paar keer nijdig opflikkeren, maar voordat ik de slang had losgekoppeld, bleek Johan Cruijff alweer te hebben opgehangen. 's Avonds ging ik naar een restaurant en vergat hem grotendeels, maar toen ik na het afrekenen mijn telefoon weer aanzette bleek hij me inmiddels in totaal veertien keer tevergeefs te hebben gebeld. De boodschappen die hij daarbij achterliet werden steeds korter. In de laatste vroeg hij zich af of ik 'dus ooit nog ging opnemen'.

Dat gebeurde uiteindelijk pas de volgende ochtend. Toen stond ik me weliswaar weer net te scheren, maar nam toch maar op. Op het einde zaten mijn toetsen onder het scheerschuim en glibberde het toestel bijna in het halflauwe water van de wasbak, maar verder was het een goed gesprek geweest.

Inmiddels zijn we drie zomers verder. Johan Cruijff belt me nooit meer. Wel lees ik in de krant dat hij tegenwoordig telefonisch vergaardert met de RvC van Ajax. Graag wens ik alle betrokkenen daarbij heel veel succes.

Louis van Gaal zit zich in Peking helemaal niet op te winden!

(2013)

Peking is een wonderlijke stad in een wonderlijk land. Je kunt er op de gekste plekken soldaten iets onzichtbaars zien bewaken, stram in de houding en met een blik alsof het voortbestaan van het vaderland op het spel staat. Mensen praten er in toontaal met elkaar, soms vanachter mondkapjes, en eten alles wat vier poten heeft, behalve dan misschien een tafel en een stoel. En toch wordt het meest hallucinerende straatbeeld deze dinsdagochtend niet verzorgd door een Chinees, maar door een landgenoot.

Dat is wanneer bij het chique Peninsula Hotel plotseling een oranje gedaante door de draaideuren komt en even later geeuwend op de stoep staat. Zelfs de Pekinese taxichauffeurs, normaal gesproken altijd gehaast, trappen bij het passeren nu even op hun rem. Dat verwacht je niet, in de grootste stad van het meest bevolkte land ter wereld: een Nederlander van middelbare leeftijd, zo te zien net uit z'n bed, met oranje geverfde schoenen en verder alleen een feloranje ochtendjas aan, enigszins suf voor zich uit starend op de hoek van een Chinese straat, af en toe krabbend aan zijn rechterkuit.

Hoewel de interland van vanavond tegen China nergens om gaat en de interesse van de lokale bevolking ook in niets valt te vergelijken met de hysterie die het Nederlands Elftal eerder deze trip in Jakarta opriep, is er toch weer een contingent Oranje-supporters uitgevlogen.

Als een sprinkhanenplaag zullen ze vanavond neerstrijken in de schaduw van het Arbeiders Stadion, een kolos in het westen van de stad die in de verte nog aan de hoogtijdagen van het communisme doet denken. Het Workers Stadium is weids, met een sintelbaan en grote scoreborden. Naar goed Marxistisch gebruik heeft het de intimiteit van een parkeergarage.

Veel interessanter dan de wedstrijd, die uiteindelijk door Oranje met 0-2 wordt gewonnen, zijn de keren dat Louis van Gaal zich in het openbaar laat zien. Er zijn persconferenties waarin hij spreekt, en na enig aandringen bij spindoctor Kees Jansma is er zelfs een onderhoud met de meegereisde Nederlandse pers.

Het gehoopte bijkomende resultaat van dit soort bijeenkomsten is altijd dat de buitenwereld ook de andere, minder extreme kant van Louis van Gaal te zien krijgt, ver weg van het clichébeeld dat over hem bestaat: dat van de boze buurman. Maar op de een of andere manier maakt Louis van Gaal het er bij dat soort gelegenheden altijd alleen maar erger op.

Dit keer gaat het zo:

Er is een door de KNVB ter beschikking gestelde hotelsuite, met schalen vol fruit (sinaasappelen, meloen, kiwi, watermeloen) en een zilveren bonbonnière met vrolijk gekleurde koekjes. Er is een champagnekoeler vol ijsblokjes waar blikjes frisdrank in drijven (Coca-Cola, Diet Coke, Sprite, Mineraalwater) en er staan zilveren kannen met verse koffie en thee. Ook zijn er voor de gezelligheid chocolaatjes neergezet. Op gehoorafstand staat een volautomatisch buigende Chinese serveerster klaar voor aanvullende wensen.

De rest van de suite wordt gevuld door twee KNVB-medewerksters van de pr-afdeling die af en toe koffie en thee bijvullen en verder steeds meer in de achtergrond opgaan, alsmede hun meerdere Kees Jansma, die quasi-nonchalant achter in de suite op een soort poef heeft plaatsgenomen en de hele middag zal meeluisteren en Van Gaal van goedkeurende knikjes en bemoedigende lachjes zal voorzien. Verder zes journalisten van wie er één zo onverstandig is te laat te komen

en uiteraard de hoofdpersoon zelf: bondscoach Louis van Gaal. Op de hoogste verdieping, met zijn rug naar de immense stad onder hem, zit hij op zijn stoel zoals Napoleon op zijn paard. Hij praat op zachte toon met Jansma.

Het is iets na het middaguur, wanneer het handjevol persmensen één voor één binnendruppelt. Er wordt gegroet. Van Gaal doet dat nooit als eerste. Sommigen krijgen na het handen schudden alleen een kort knikje terug. Tegen anderen zegt hij: 'Goedemiddag.' Als iedereen zit, weet even niemand iets te zeggen. Er hangt hier inmiddels een sfeer die je eerder verwacht in het Vaticaan. Van Gaal ontvangt geen bezoek, hij neemt audiënties af.

'Dit is het?' vraagt hij nog steeds op zachte toon aan Jansma, nadat hij zijn bezoek uitgebreid maar zwijgend heeft gemonsterd.

'Volgens mij wel.'

Van Gaal knikt. Hij trekt het gezicht van iemand die zich bekocht voelt.

'Oké,' zegt hij. 'Ga jullie gang.'

Beneden raast het verkeer van Peking voort. Af en toe bereikt het geluid van een claxon de hoogste etage van het hotel. Verder is het een tijdje stil. Uiteindelijk vraagt een journalist: 'Ben je tevreden over hoe het allemaal loopt?'

'Ja,' zegt Van Gaal.

Weer een pijnlijke stilte. De bondscoach is er een meester in zijn bezoek een ongemakkelijk gevoel te geven. Je ziet het ook bij persconferenties gebeuren. Hij hoeft de zaal maar binnen te komen, of er hangt spanning in de lucht. Dat verklaart ook het constante gelach om grapjes die helemaal niet leuk zijn, want Louis van Gaal is bepaald geen Youp van 't Hek. Grappig is hij eigenlijk alleen onbedoeld, zoals bij de uitspraak van het rudimentaire Engels waarin hij zich uitdrukt, maar desondanks wordt elke ludiek bedoelde opmerking beloond. Dat komt doordat iedereen in zijn omgeving automatisch de neiging krijgt het ijs te breken, de spanning weg te lachen.

Dan begint hij alsnog te praten. Over een proces dat nu in gang is

gezet, over Wesley Sneijder en de aanvoerdersband die hij hem heeft afgenomen en over nog veel meer dingen. De toon is nogal honend, maar zolang het over voetbalzaken gaat zit er, in tegenstelling tot bij veel van zijn collega's, zelden onzin tussen de woorden van Van Gaal. Ook is hij openhartig waar hij kan. Dan, na een minuut of drie, probeert de te laat gekomen plaatselijke China-correspondent zo onopvallend mogelijk de suite te infiltreren. Dat mislukt.

'Nou, je bent te laat,' zegt Van Gaal midden in een antwoord, en gaat voor deze publiekelijke terechtwijzing graag even rechtop zitten. Hij praat ook harder dan daarnet.

'Ja,' zegt de correspondent.

Een dag eerder was Louis van Gaal zelf ook te laat. Elf minuten om precies te zijn. Hij moest een clinic leiden, maar het drukke verkeer in Peking zorgde er toen voor dat er een kleine honderd kinderen in de regen op hem moest wachten. Kan gebeuren in een stad met meer dan vijf miljoen auto's. Het heeft niet voor meer inlevingsvermogen gezorgd. Er kruipt al snel weer iets triomfantelijks in de stem van Louis van Gaal, die zich bij dit soort gelegenheden graag de intonatie aanmeet van een gymleraar uit de jaren vijftig.

'Te laat,' zegt hij tegen de correspondent. 'Bij mij mogen ze er dan niet meer in.'

'Excuus, excuus,' zegt de man.

Gelukkig doemt er alweer een volgende vraag op. Iemand informeert of Van Gaal het een risico acht zoveel jonge spelers in zijn selectie op te nemen, omdat die gezien hun leeftijd waarschijnlijk nog met een terugval te maken zullen krijgen. Het is niet eens zo'n gekke vraag, maar daar denkt de bondscoach kennelijk anders over.

'Daar geloof ik niet in. Wat jij zegt, wat jij probeert mij aan te praten, daar geloof ik niet in.'

'Ik probeer je niks aan te praten,' zegt de verslaggever, 'ik suggereer toch niets?'

'Jawel. Je suggereert iets. Dat jonge jongens dat niet kunnen volhouden. Althans, zo vat ik dat op. Volgens mij wil jij dat zeggen. Maar

ik ben Europees Kampioen geworden met jongetjes van achttien, negentien jaar. Dus ik geloof daar niet in. Ik vind het bullshit.'

Het is een nogal agressief antwoord op een verder vrij normale vraag. Een andere journalist gaat er nog even op door. Het is toch zo dat jonge spelers zelden op een constant niveau spelen? 'Dat heeft Sneijder toch ook?' zegt Van Gaal, terwijl hij een schamper gezicht trekt. 'Ik weet het niet, maar Van Persie heeft toch ook een tijdje niet gescoord? Misschien herinner je je dat? Dat heeft toch niets met leeftijd te maken, jongen. Dit zijn allemaal gevonden voorwerpen van de media.'

De hele bijeenkomst begint door de toon van zijn antwoorden nogal lachwekkend te worden. Van Gaal lijkt wel op ruzie uit. Wie voorzichtig informeert of de blessures van Wesley Sneijder wellicht verband houden met een iets te uitbundige levensstijl en of hij daarover met de speler gesproken heeft, kan direct op zijn toorn rekenen. 'Dat mag ik toch wel vragen?' zegt een van de journalisten tegen Van Gaal. 'Nee. Nee, dat soort dingen mag jij mij niet vragen. Dat is onfatsoenlijk,' antwoordt hij dan. En even later 'Wie ben jij dan wel?'

Ook de simpele vraag of hij nu nog iets voor Wesley Sneijder kan betekenen in diens poging weer fit te worden, schiet hem om onbegrijpelijke redenen in het verkeerde keelgat. 'Nee, natuurlijk niet. Ik heb acht momenten in het jaar met deze spelers. En dan mag ik ze nog geeneens trainen. Hè? Want als ik een traininkje te pittig doe, krijg ik commentaar van jullie.'

Niet iedereen in de suite kan nu nog zijn lachen houden. Maar Van Gaal ziet er de humor niet van in. 'Is gebeurd. Is allemaal gebeurd,' zegt hij. 'Want dan denk jij dat jij de trainer bent.'

Daarna zwijgt hij weer triomfantelijk. Het wordt tijd om ook eens een vraag te stellen.

- Louis, je zou ook kunnen denken: waar maak je je eigenlijk druk om, als je de bondscoach bent? Wat kan het je eigenlijk schelen dat er in de krant staat dat je te pittig traint?

'Ik maak me ook niet druk.'

-Nou, die indruk wek je anders wel.

‘Ik lees wel de kranten, maar ik maak me toch niet druk?’

-Nou, het lijkt je op de een of andere manier wel hoog te zitten.

‘Nee hoor.’

-Nee?

‘Nee. Maar ik mag toch mijn mening geven over wat er in de media staat?’

-Graag zelfs.

‘Of mag dat niet?’

-Jawel. Alles mag.

‘Jullie mogen wel op mij kritiek uitoefenen, maar ik niet op jou?’

-Nee, dat zeg ik helemaal niet. Graag zelfs.

‘Oh, dat mag?’

-Ja hoor. Ik vermaak me kostelijk.

‘Oh nou, dankjewel. Dank-je-wel dat het toegestaan is.’

Daarna wil iemand anders nog even weten wat Van Gaal precies bedoelde toen hij zojuist vertelde dat Wesley Sneijder na het eerste gesprek over de aanvoedersband vertrok. Ging hij toen naar zijn kamer of verliet hij voor even het trainingskamp? Het is een detail, een kleinigheid, maar toch groot genoeg om Van Gaal behoorlijk te prikkelen. Zijn stemvolume neemt toe. We zijn precies twaalf minuten onderweg. ‘Ongelooflijk, wat ben jij een vervelend mannetje!’ zegt hij nu tegen de verbouwereerde verslaggever. ‘On-ge-loof-lijk! Altijd maar uitgaan van het negatieve. Hij ging gewoon naar zijn kamer, naar zijn huisje. In Hoenderloo heb je huisjes.’

‘Ik wil alleen de feiten even checken,’ zegt de verslaggever.

‘Ja, dan kun je ook vragen: ging-ie dan naar zijn huisje terug? Maar nee, jij zegt gewoon: ging-ie dan uit het kamp. Túúrlijk. Nee, jongen...’

Het is ronduit fascinerend om Van Gaal zo bezig te zien. De vraag is wat hem ertoe drijft zich zo te gedragen. Er komt maar geen antwoord op, zelfs niet als je er rechtstreeks naar informeert.

-Waar zit je je nou druk over te maken?

‘Nee, helemaal niet.’

-Je zit je enorm druk te maken.

‘Nee. Ik heb kritiek op de vraag.’

-Je zit je enorm op te winden over niks.

‘Nee. Nee, ik zit me helemaal niet op te winden.’

Daarna zwijgt de bondscoach weer. Hij blijft een mysterie. ‘Ik ben heel goed met vrouwen,’ zegt hij altijd over zichzelf. Of dat automatisch betekent dat hij heel slecht is met mannen is niet helemaal duidelijk, maar het begint er deze middag in Peking wel een beetje op te lijken. Nog maar een poging.

-Louis, er spreekt een grote minachting uit je opmerkingen, uit je lichaamstaal, uit het gelach tussen de vragen door. Ligt dat aan ons? Of geldt dat in zijn algemeenheid voor de pers?

‘Nee hoor. Er zijn ook mensen in de media die ik zeer waardeer.’

-Maar die zitten hier niet aan tafel?

‘Nou, dat zeg jij weer. Je legt me weer woorden in de mond. Dat vind ik zo vreemd.’

-Nee hoor, ik vraag gewoon wat.

‘Ja, jij vraagt maar wat, voor de vuist weg. Dat zeg je dus nu.’

-Nee, helemaal niet.

‘Jawel. Dat is top. Een journalist die maar wat voor de vuist weg vraagt.’

-Ik vraag helemaal niet voor de vuist weg.

‘Nou, dat suggereer je anders wel hoor. Je moet wel scherp blijven.’

-Ik zit gewoon te kijken hoe je reageert en daar spreekt een grote minachting uit. Dat mag, hoor. Misschien is het zelfs terecht. Ik vraag me alleen af of dat altijd zo is.

‘Nee hoor, er zijn ook journalisten die ik zeer waardeer.’

Buiten glijden schapenwolken richting de Verboden Stad. Eerder die ochtend had een klein deel van de selectie een bezoek gebracht aan het voormalig paleiscomplex van de oude keizers. Zoals het echte sterren betaamt, waren ze per bus zo ongeveer voor de deur afgeleverd. Er was ook een speciaal uit Nederland overgekomen beveiliging mee, maar veel te beveiligen viel er niet. In de schaduw van de mooiste bouwwerken van het land, waren er nog maar weinig mensen geïnteresseerd in Jasper Cillessen of Erik Pieters. In China zijn de maatschappelijke verhoudingen nog niet aangetast door het moderne sterrendom van profvoetballers. Op het Tiananmen-plein, ter hoogte van het mausoleum van Mao, stonden de wachtenden als vanouds rijen dik in de volle zon, maar in tegenstelling tot de dode dictator wekte de springlevende Jens Toornstra bij de Chinezen geen enkele vorm van belangstelling. Niemand kende hem. Alleen zijn o-benen en de opzichtige leeuw op zijn borst verraadden dat hier een international liep.

Hoewel de Verboden Stad op precies acht minuten rijden van het spelershotel lag, was Louis van Gaal niet meegegaan. Misschien was hij niet geïnteresseerd in grote paleizen, of er al bekend mee, misschien had hij het druk. Het kon ook zo zijn dat hij moe was, want hij had tot nu toe 's nachts alle wedstrijden van Jong Oranje op het EK in Israël bestudeerd. Dat de ploeg door was naar de halve finale, daar keek hij niet van op. 'Het was voor mij geen verrassing,' zei Van Gaal. 'Ik had dat al verwacht.'

Niets in de dictie van Louis van Gaal verraadt ooit enige vorm van twijfel. Misschien dat hij daarom zulke heftige reacties oproept. Iemand die zó overtuigd is van zijn eigen gelijk, dat zie je bijna nergens meer. Het maakt hem ook tot de meest boeiende trainer om te volgen. In zijn buurt is het zelden saai. Ook daarin verschilt hij fundamenteel van veel van zijn collega's. Zelfs persconferenties, doorgaans totaal oninteressante toneelstukjes rond voetbalwedstrijden, zijn dankzij zijn aanwezigheid altijd boeiend. In China geeft hij er twee.

Het enige dat leuker is dan een persconferentie van Louis van Gaal, is een persconferentie van Louis van Gaal in een buitenlandse taal. Al

was het maar omdat zijn karakter dan extra goed aan de oppervlakte komt. Ook dan lijkt Van Gaal de stelling te huldigen dat de toehoorders zich maar moeten aanpassen aan hem, in plaats van andersom.

Aan de andere kant kun je veel van Louis van Gaal zeggen, maar niet dat hij niet authentiek is of zich nooit bij alles wat hij doet voor honderd procent inzet. Ook de meest stompzinige vragen van de buitenlandse pers worden door hem op zo serieus mogelijke toon beantwoord. Wie even vergeet dat het hier over zoiets onbelangrijks als een vriendschappelijk potje voetbal gaat en een ogenblik zijn ogen sluit, zou zich op de jaarvergadering van de VN Veiligheidsraad kunnen wanen.

‘Meneer Van Gaal,’ zegt een Chinese journalist, halfkaal en met een haarlok van het formaat waar zelfs Eddy Treijtel in zijn beste dagen niet aan kon tippen, ‘wat ik als eerste wilde vragen: klopt het dat u bent afgevallen?’

De wenkbrauwen van Kees Jansma schieten nu als kleine luxaflexen omhoog.

Louis van Gaal verroert geen vin.

‘U lijkt dunner dan voorheen,’ zegt de Chinees.

‘Dat klopt,’ zegt Van Gaal, nog steeds met een uitgestreken gezicht. ‘Ik heb een heupoperatie ondergaan. Daardoor ben ik een paar kilo lichter geworden. Dat is belangrijk om te weten voor u.’ De bondscoach moet er zelf om lachen.

Straks, wanneer hij het spreekgestoelte heeft verlaten, zal het nog even duren voordat hij de perskamer uit is en de spelersbus kan opzoeken. In Jakarta, aan het begin van deze tiendaagse trip, werd elk antwoord van Van Gaal door meer dan honderd journalisten beloond met een applaus alsof ze zojuist getuige waren geweest van een hoorcollege over de kwantummechanica, in plaats van een nietszeggende voorbeschouwing op een nietszeggende wedstrijd. Hier in Peking blijft geklap achterwege. Maar de meeste journalisten willen wel met hem op de foto. Sommigen vragen er ook gelijk een handtekening bij. Van Gaal vertoont niet de neiging één van hen te weigeren. ‘Meneer

Van Gaal,' fluistert een van de organisatoren in zijn oor, 'bedankt voor uw geduld. Alle journalisten zijn grote fans.'

De persconferentie loopt ten einde, ook de laatste belachelijke vraag is uitvoerig beantwoord. Buiten trekken de Oranje-supporters in zwijgende colonnes richting uitgang. Er is plotseling een noodweer losgebarsten boven Peking. Iedereen is binnen een mum van tijd drijfnat. De man met de oranje duster moet er ook ergens tussen lopen. Binnen, in de perskamer, vraagt een Engelse journalist tot slot naar Van Gaals ambitie om in de Premier League te werken.

'Waarom wil u dat? Er is veel druk in de Premier League.'

'Jij weet niet hoeveel druk er in Nederland is,' zegt Van Gaal lachend. 'Dat moet je maar eens aan je collega's vragen.' Dan staat hij op. Louis van Gaal gaat het Chinese volk bedanken. Hij spreidt zijn armen. 'Thank you,' zegt hij. Er volgt een theatrale buiging. Naast hem lacht Kees Jansma zijn breedste lach. Dat is dit keer volledig terecht, want het was weer een uiterst gemakkelijke show.

Het evangelie van József

(2004)

In Feyenoords donkerste naoorlogse periode arriveerde er in De Kuip een voetballer met de uitstraling van een omgewaaid tuinhekje. Zes jaar later huilden volwassen Rotterdamse mannen om zijn vertrek.

Hoe kan dat?

*

De eerste Nederlandse woorden die József Kiprich spreekt zijn ‘Dikke tieten’, ‘Hiele grote bek’ en ‘Lokhoff dikke drol’. Zijn kamergenoot Piet Keur heeft hem die geleerd tijdens Feyenoords trainingskamp in Saoedi-Arabië.

Het is de zomer van 1989. József Kiprich heeft het Hongaarse plateland verlaten voor Rotterdam. Hij was duur, maar zijn staat van dienst rechtvaardigt volgens het bestuur van Feyenoord zijn komst. De Hongaar zal de ongehoorde transfersom van 1,3 miljoen gulden in doelpunten gaan terugbetalen.

Kiprich is dan al veelvoudig international. Hij speelde met Hongarije op het WK in Mexico en had twee jaar daarvoor in De Kuip al een aandeel gehad in de imponerende 2-1-overwinning op Oranje. In de Nederlandse kranten wordt de komst van een van de beste spitsen van Hongarije aangekondigd.

Eenmaal gearriveerd in Rotterdam is het allemaal maar moeilijk te geloven. József Kiprich lijkt niet eens op een voetballer. Zijn figuur

vertoont althans geen enkel spoor van regelmatige inspanning. Met zijn vlassnorretje en lange slierthaar ziet hij eruit als een Haagse glazenwasser.

De voetballer Kiprich blijkt in eerste instantie een speler die uit voorzorg graag uitrust vóórdat de vermoeidheid intreedt. In zijn aller-eerste wedstrijd, thuis tegen Fortuna Sittard, zien de Feyenoord-fans hem één keer voluit sprinten. Dat is als op Vak S een gefrustreerde menigte door de hekken breekt en woedend het veld bestormt.

Het incident is typerend voor de staat waarin het instituut Feyenoord op dat moment verkeert. Het is de tijd waarin niemand binnen de club op zaterdag met zekerheid durft te zeggen of de spelersbus op zondag nog zal kunnen rijden. Er is in Rotterdam-Zuid geen gulden in kas. Op sportief gebied moet er zelfs serieus rekening worden gehouden met degradatie, nu Feyenoord voor het eerst sinds zijn oprichting in 1908 de laatste plaats van de Eredivisie heeft bereikt.

Opgesloten in de spelerstunel leert József Kiprich er die middag wel een nieuw Nederlands woordje bij: ‘Kankerbestuur’.

*

Fred Blankemeijer is van 1926. Hij is de emeritus van de club, al luidt zijn officiële titel senior manager. Heel vroeger was hij de stopperspil van Feyenoord. Fred Blankemeijer kwam tot achtentwintig wedstrijden in het eerste. ‘Ik was geen bijzondere speler, hoor. Ik had een aardig overzicht, maar mijn figuur zat niet mee. Ik was zo mager als een lat, een echte panharing.’ Later groeide hij in ontelbare bestuursfuncties alsnog uit tot een van de markantste figuren binnen de club.

Achter zijn bureau in De Kuip strekt hij zijn lange lijf om iets te pakken. Fred Blankemeijer gaat me zijn favoriete voetbalfoto tonen.

‘Jochie, dit heb jij nog nooit gezien.’

Het is mooi te merken dat hij zich ook na 78 jaar nog oprecht kan verheugen op een verbaasd gezicht.

De afbeelding die hij me in slow motion overhandigt, werd dik

tachtig jaar geleden gemaakt tijdens een wedstrijd van Feyenoord. Het decor is het verdwenen stadion aan de Kromme Zandweg. De tegenpartij is kennelijk al een tijdje in de aanval, want Feyenoord-spits Jan Petterson is er maar even bij gaan zitten. Ten overstaan van volle tribunes wacht hij in kleermakerszit op de komst van de bal.

‘Hoe vind je die! Is dat niet om te gieren?’

Het is inderdaad een komisch gezicht.

De foto is een mensenleven oud, maar Blankemeijer raakt er maar niet op uitgekeken.

‘Kijk ’m nou zitten! Als dit geen humor is...’

Komische voetballers zijn altijd populair geweest in De Kuip.

Te beginnen met de grootste van allemaal natuurlijk, Coen Moulijn. Sportjournalisten vergeleken zijn sketches op de linkerflank graag met het werk van Charlie Chaplin.

Nog liever heeft men in Rotterdam-Zuid tragikomische voetballers. Nergens heeft men er een scherpere neus voor dan in De Kuip. Mike Obiku die zijn doelpunt viert met een sprong in de hekken, zijn hand openhaalt aan het prikkeldraad en vervolgens gewond naar de kant moest – Het Legioen herkent het direct als de klassieke sketch van de man die uitglijdt over zijn eigen bananenschil. Over dat soort incidenten wordt in De Kuip nog jaren vol vertedering nagepraat.

Als Moulijn Chaplin was en Obiku de man van de bananenschil, dan is József Kiprich Tommy Cooper. Onhandig, aandoenlijk en briljant tegelijk, en in zijn hele klunzige verschijning de klassieke antiheld.

Zou Fred Blankemeijer dat eigenlijk ook vinden?

De ijle stem van de senior manager galmt door Feyenoords Maasgebouw. ‘József? God in de hemel, wat een figuur! Die had het liefst een voetbalbroekje met zakken gehad, om zijn poten in te douwen.’

*

Niemand wordt als antiheld geboren. Zoiets moet je overkomen. József Kiprich overkomt het op de avond van 23 augustus 1992, ergens tussen zeven en acht uur 's avonds.

Studio Sport-verslaggever Frank Snoeks is eerder die zondag zo moedig geweest de confrontatie aan te gaan met het steenkolen-Nederlands van Kiprich. In een lege Kuip ontspint zich zo een heerlijk gesprek vol misverstanden.

Eén fragment heeft in kringen van Feyenoord-fans inmiddels een aparte status.

Snoeks: 'Je speelt een halfuur mee en dan loop je een paar keer te puffen. Was je moe?'

Kiprich: 'Wa..Wat iez de poefe?'

Snoeks: 'Zo van: pff, pff.'

Kiprich: 'Ja... Poefe'

Korte stilte.

Kiprich: 'Hoe?'

Snoeks: 'Zo van: pff, pff... Puffen! Dat je moe was!'

Kiprich: 'Ja.'

Toen Feyenoord vier jaar geleden via de eigen website zijn supporters de kans bood een top 40 van gedenkwaardige tv-momenten samen te stellen, werd het Kiprich-interview direct in de lijst opgenomen. Het winnen van de Europa Cup I en de Wereldbeker werden ook gekozen.

Het verraadt een verrijnd gevoel voor humor, want het is feitelijk een soundbite van niks. Onder liefhebbers is het desondanks een klassieker, te vergelijken met het interview van Jean-Marie Pfaff in het Duits.

Waarom?

Ja, waarom?

Iedere Feyenoord-supporter voelt aan waarom, maar niemand kan het precies onder woorden brengen.

Het is cult.

Daar gaat József Kiprich in een hoekig draffe richting doelmond. Feyenoord-PSV is 50 minuten oud. Stan Valckx is net met een rode kaart van het veld gestuurd. Feyenoord mag bij de stand 1-2 een strafschop nemen. Coach Willem van Hanegem heeft snel Gláucio naar de kant gehaald en specialist Kiprich ingezet.

‘Jóóózsef, Jóóózsef,’ klinkt het op de tribunes achter het doel.

De rest van het publiek gaat er eens goed voor zitten.

‘De eerste actie van Kiprich is direct een penalty,’ zegt Evert ten Napel. Van verbazing stijgt zijn stem een octaaf. ‘En de vraag is of dat wel zo verstandig is.’

Even later rolt de bal langs Menzo.

Kiprich heeft met zijn eerste balcontact gescoord.

De Kuip lacht zich gek.

‘Ja, het is dus verstandig,’ zegt Evert.

Fred Blankemeijer ziet het tien jaar later nog allemaal haarscherp voor zich. ‘Menzo naar links, bal naar rechts. Niet hard, maar wel onhoudbaar. Dat zijn de mooiste,’ fluistert hij.

Blankemeijer zag in zijn leven ontelbare voetballers. Er zaten er weinig tussen die een betere penalty konden nemen dan Kiprich.

‘Hij had het vermogen tot op het allerlaatste moment te wachten met beslissen,’ zegt de senior manager. ‘Heel knap, want daarmee zit het grootste deel van het werk erop. Als de keeper eenmaal onderweg is naar een hoek, is hij kansloos. Dan hoef je die bal er alleen nog maar in te tikken. Kan niet meer fout, jochie.’

Hij houdt even in en snuit zijn neus. Je weet: bij een causeur van zijn kaliber is dit een signaal. Er gaat nog een punchline volgen.

‘Maar je moet het wel durven natuurlijk.’

József Kiprich durft, omdat hij ongemerkt een goede voetballer is. Zijn gesjok en hoge rug hebben de neiging zijn klasse aan het oog te onttrekken, maar in werkelijkheid is hij een van Feyenoords beste naoorlogse spitsen. Kiprich weet dat zelf ook. Daarom durft hij te

vertrouwen op zijn instinct. Daarom is hij nooit zenuwachtig.

József is altijd zo koel als ijs.

Behalve nu dan even, nu hij door Orlando Trustfull op de schou-
ders wordt genomen. Het is 25 mei 1995, de dag van zijn afscheid van
Feyenoord. Bij József rollen de tranen over de wangen. Ook in het
publiek wordt hier en daar gehuild. De hele entourage doet nogal
ongemakkelijk aan. Het is mooi en lachwekkend tegelijk.

Als Kiprich aan het einde van de dag afscheid neemt van zijn team-
genoten, wordt hij gedold. Zijn onverwacht emotionele uitbarsting
van even daarvoor is het onderwerp van grappen. In de machowereld
van het profvoetbal is het empathisch vermogen nu eenmaal beperkt.
In groepsverband uit het zich vooral in galgenhumor.

(Jaren later werden Bonaventure Kalou en zijn teamgenoten van
Ivoorkust na een verloren interland door soldaten in een vrachtwagen
geduwd. Ze mochten er pas weer uit toen ze zich achter het prikkel-
draad van een militair strafkamp bevonden. Daar opgesloten maakten
ze angstige dagen door. Kalou was dan ook oprecht opgelucht toen hij
later die week weer ongedeerd Feyenoords spelershome binnenstapte.
Daar stond de selectie vervolgens als één man op. Niet om hem in de
armen te sluiten, maar om te salueren.)

Zo vergaat het Kiprich ook ongeveer, op zijn laatste dag in De
Kuip. In Feyenoords Maasgebouw geeft Regi Blinker hem bij het
afschied een hand en doet hij net of hij in huilen uitbarst.

De fans nemen zijn tranen een stuk serieuzer. Zij zien er de ultieme
bevestiging in dat Kiprich net zoveel van de club houdt als zij.

*

Na zijn gedwongen vertrek uit De Kuip leidt József Kiprich het leven
van een idool in ballingschap. Hij is uitgeweken naar het Cypriotische
Nicosia. In de eerste maanden van zijn verblijf fungeert die stad bijna
wekelijks als bedevaartsoord voor Het Legioen.

In De Kuip galmt zijn naam nog regelmatig over de tribunes. Be-

oogd opvolger Aurelio Vidmar wordt er gek van. De Australiër weet na een paar weken al wat hem te wachten staat als hij te veel kansen verprutst. Dan begint Het Legioen weer om József te smeken. De geest van Kiprich waart nog vele zondagmiddagen rond in De Kuip. Zonder het zelf te weten is Aurelio Vidmar zo bij voorbaat tot mislukken gedoemd.

*

De lobby van een chic hotel in Nicosia. Daar komt de kromme gestalte van József Kiprich de lift uit. Hij kijkt nog zorgelijker dan normaal.

‘József pijn,’ zegt hij, als hij sloffend naderbij is gekomen en een week handje heeft gegeven. Hij wijst op zijn rechterenkel.

‘József niet spelen.’

Even denk ik dat ik het niet goed versta. Ik heb een halve dag in het vliegtuig gezeten om József Kiprich met zijn nieuwe club Apoel Nicosia tegen AEK Larnaca te zien voetballen. Hij behoort tot de populairste buitenlanders die Rotterdam ooit heeft gekend, waarschijnlijk alleen overtroffen door Ove Kindvall en de geallieerde bevrijders. Iedereen wil weten hoe het József op dat verre eiland vergaat. De aftrap is over een uur of vijf. Morgen vlieg ik alweer terug naar Nederland. József niet spelen? József wél spelen.

-Wat is er dan met je enkel?

‘Pijn.’

-Kun je er geen injectie in laten zetten of zo?

‘Nee.’

-Waarom niet?

‘Dokter kwijt.’

Een paar maanden is József Kiprich in dienst van Apoel Nicosia. Tot nu toe blinkt de club nog niet uit in organisatietalent. Zijn salaris wordt op de gekste momenten gestort, meestal onvolledig, de huur

wordt doorgaans helemaal niet betaald en thuis wacht zijn vrouw Tunde al maanden op de gordijnen die de club heeft beloofd.

De logistiek rond het elftal is niet veel beter. Nu is dus de dokter weer zoek. Kiprich schudt zijn hoofd. Hij kijkt op zijn horloge. Als hij vandaag nog wil spelen, moet hij binnen nu en een halfuur zijn injectie hebben. Anders is het te laat. Er worden ploeggenoten ingeschakeld.

Mannen en jongens in blauw-gele trainingspakken gaan in het hotel op zoek naar hun arts, bonzen op zijn kamerdeur en doorzoeken de bar. Het helpt niets. De arts blijft spoorloos.

‘Kom,’ zegt József Kiprich, ‘auto.’

Even later gaat het richting ziekenhuis van Nicosia. Kiprich stuurt. Hij draagt een blauw-geel trainingspak en sportschoenen. ‘Beltona’ staat er op zijn borst. Kiprich kent de weg goed. Hij komt vaak in het ziekenhuis, met zijn zoon Daniël. Die heeft niet alleen last van een alles verterend heimwee naar Rotterdam, maar ook van zwaar astma. Eenmaal binnen passeert József Kiprich de rij wachtenden alsof die er niet staat, gaat de behandelkamer binnen, begroet een kale dokter met zware wenkbrauwen, wijst op zijn enkel en maakt met vingers en duim injectiegebaren.

Kort daarna ligt een van de populairste spitsen uit de geschiedenis van Feyenoord met een opgerolde broekspijp op de behandeltafel. Ik vraag of ik een foto mag maken. De dokter haalt zijn schouders op, József Kiprich ook. Het is nog maar een paar uur voor de aftrap. Gek genoeg ben ik de enige die het wonderlijke van deze situatie inziet. Dan zet de dokter de spuit in de enkel van de voetballer. In de hoek van de kamer kijkt een geraamte toe.

De supporters van Apoel hebben zich weer eens als een stel terroristen gedragen; daarom moeten de komende vier wedstrijden aan de andere kant van het eiland worden gespeeld. Kiprich verheugt zich er niet op. ‘Spits zijn is hier een straf,’ zegt hij in de auto. Een paar minuten later stapt hij zuchtend de spelersbus van Apoel Nicosia in.

Hij heeft me zijn autosleutels overhandigd. ‘Rij maar achter de boes aan. Alleen opletten: hier links rijden.’ Aan de andere kant van het eiland zie ik hem weer terug. Met de handen in de zakken sloft hij het veld van de tegenstander op. Er is een voorwedstrijd aan de gang. Samen staan we langs de lijn. Als er wordt afgefloten, rennen de scheidsrechter en zijn assistenten snel naar de middenstip. Vanuit alle vier de hoeken van het stadionnetje komen gelijktijdig politieagenten met schilden boven hun hoofd aanrennen. Bij de aftocht van het veld worden ze bekogeld met een lawine aan aanstekers.

‘De mensen zijn hier gek,’ zegt Kiprich en verdwijnt in de kleedkamer. Ik ga op een plek achter het doel staan. Tijdens de wedstrijd hangen achter mij hysterische Cyprioten in de hekken te schreeuwen. József Kiprich staat tachtig van de negentig minuten met zijn handen in zijn zij te wachten op een voorzet die nooit komt. Weer werkt hij op de lachspieren. József lijkt wel een standbeeld.

Ik denk aan de favoriete voetbalfoto van Fred Blankemeijer. Zal Kiprich er straks ook bij gaan zitten? Het scheelt in elk geval weinig. Het enige wat af en toe beweegt, is zijn schuddende hoofd. De enige keer dat hij in de buurt komt van het doel waar ik sta, is bij een hoekschop. Die waait achter.

‘Goedverdoeme,’ zegt József Kiprich.

Het wordt de eerste keer dat ik met een voetballer spreek terwijl de wedstrijd nog bezig is. ‘Ik zei het toch?’ schreeuwt Kiprich vanuit het zestienmetergebied. ‘Een straf!’

Apoel Nicosia wint met 1-0. Na de wedstrijd worden er weer aanstekers op het veld gegooid. Kiprich staat een tijdje hoofdschuddend te wachten tot het voorbij is en wandelt dan de kleedkamergang in.

Na afloop komt hij als laatste van alle spelers uit de kleedkamer.

‘Heb je het gezien? Heb je nou gezien hoe slecht het was?’

Vloekend gaat het richting spelersbus. De uiterste houdbaarheidsdatum van de voetballer Kiprich is eigenlijk allang overschreden. Niemand durft het toe te geven, behalve zijn gewrichten. Hij loopt niet, hij strompelt. ‘Alles doet József pijn,’ zegt hij. ‘Alles.’

In de bus is het feest. Apoel heeft de enige kans van de wedstrijd verzilverd. De 1-0-overwinning zal in de stad worden gevierd.

‘Vijf jaar geleden was ik met die jongens meegegaan. Nu niet meer,’ zegt Kiprich. ‘Het enige wat ik nu wil is een zak ijs voor op mijn enkel. Alstoeblijft... Ijs en een sigaret.’

’s Avonds, na het diner in huize Kiprich, laat József zijn vrouw Tunde de ene na de andere fles Hongaarse wijn ontkurken. Hij houdt ervan verslaggevers dronken te voeren. We praten over Feyenoord, over Rotterdam en over hoezeer hij die stad mist. Hij had nooit weg gewild, het is allemaal een stom misverstand geweest, zegt hij.

Straks, als het al bijna weer licht begint te worden, zal József Kiprich mij in zijn auto hijsen en bij een nachtwinkel in de stad een laatste blikje bier en wat krasloten in de handen duwen. ‘Hier,’ zal hij dan zeggen, ‘drinken en krassen. Gezellig.’

Maar nu, in zijn nachtelijke bungalow zonder gordijnen, doet hij eerst een VHS-cassette in de recorder. Het zijn de hoogtepunten uit het seizoen 1992-1993 van de Nederlandse PTT Telecompetitie. Op Cyprus is het inmiddels doodstil. We zitten in een donkere huiskamer. Tunde en de kinderen zijn allang gaan slapen. Als je goed luistert, kun je de kleine Daniël in zijn bedje horen piepen. De laaghangende smog van Nicosia is slecht voor zijn astma. Binnen kijkt de wonderlijke József Kiprich naar de tv. Hij ziet zichzelf scoren tegen FC Groningen. Mei, 1993. Op het scherm springt Regi Blinker op zijn nek. Feyenoord is plotseling kampioen. Supporters hangen huilend in de hekken. Iedereen wordt gek.

Vanuit zijn luie stoel draait József Kiprich zich om en kijkt me aan. ‘Goedverdoeme...’

In Rotterdam sijpelen intussen hartverscheurende berichten door over Kiprich. De huilverhalen over de verbannen lieveling die met zijn gezin aan het verpieteren is op een ver eiland, raakt een gevoelige snaar bij Het Legioen. Wanneer een weekblad bericht dat József tegenwoordig al volschiet bij de aanblik van een Nederlands kenteken,

is dat meer dan de fans aankunnen. Het brengt een aantal van hen ertoe een collecte te beginnen.

‘Haal József terug uit Cyprus,’ staat er in bloedserieuze letters op de geldbussen waarmee ze langs Feyenoords trainingsveld gaan.

Vanuit het Maasgebouw ziet Fred Blankemeijer het allemaal hoofdschuddend aan. Hij dacht dat hij alles wel had gezien in het voetbal. ‘Maar een collecte voor een miljonair, dat is nieuw voor mij.’

*

Eind jaren negentig is József, zonder hulp van een collecte, eindelijk weg uit Cyprus en terug in Nederland. Maar niet bij Feyenoord. Wel bij FC Den Bosch. Bij zijn eerste wedstrijd, tegen Dordrecht '90, zitten er honderden Feyenoord-supporters op de tribune. Speciaal voor hem. Er zijn T-shirts gemaakt met de opdruk ‘De Tovenaar van de Vliert’. Sommigen hebben ook een tovenaarschoed van huis meegenomen.

De Kiprich-mania laat de hoofdpersoon niet meer onberoerd. Voor het eerst sinds zijn verblijf in Nederland voelt József Kiprich iets kriebelen in zijn buik. Hij geeft het na afloop van zijn teleurstellende debuutwedstrijd zelf toe. ‘Ik was nerveus. Goedverdoeme! József 34 jaar. En toch nerveus.’

Een succes wordt het verblijf van Kiprich in Brabant niet. Hij speelt er maar negen wedstrijden.

In die korte tijd weet de illustere Tocado Partij hem bij de gemeenteraadsverkiezingen van Rotterdam nog wel voor zijn karretje te spannen. Kiprich is plotseling lijstduwer van een partij die zich sterk maakt voor vrije horecasluitingstijden, fiscaal aftrekbare seizoenkaarten en de mogelijkheid tot bungeejumpen vanaf de Erasmusbrug. Maar ja, weet József veel. Het waren Feyenoord-supporters, die mensen van de Tocado Partij. En daar kan hij kan nu eenmaal moeilijk ‘nee’ tegen zeggen.

*

Een halfuur te laat stopt József Kiprich bij de afgesproken plek. Een benzinstation langs de weg van Tatabánya naar Dunaújváros.

‘Hé hallo. Stap in.’

-Hoe is het József?

‘Gaat wel.’

-Met Tunde?

‘Gaat wel.’

-En met de jongens?

‘Ja, gaat wel.’

József Kiprich is nog steeds een man van weinig woorden.

Toch wil ik nu weleens van hemzelf weten hoe hij zijn populariteit in Rotterdam-Zuid verklaart.

József puft zoals alleen hij dat kan. Ik heb hem deze vraag al zo vaak gesteld. Een echt goed antwoord kwam er nooit. József probeert het wel steeds. Ook nu komt zijn antwoord met horten en stoten. ‘Pfff, moeilijk... In Nederland, in Rotterdam... Ik heb altijd het gevoel gehad de mensen zijn hetzelfde als ik... Nederland past bij József, József past bij Nederland... Ja, zoiets is het.’

József trapt het gaspedaal lekker diep in. Op de weg is hij een stuk sneller dan op het veld.

‘Als ik hier in Hongarije drie wedstrijden slecht speel, gaan de mensen schelden. In Rotterdam heeft nog nooit iemand op József gescholden... En waarom? Ik weet het niet... Ik ben nooit arrogant geweest, misschien is dat het... Maar ik heb ook nooit het gevoel gehad dat ik iets speciaals heb gedaan.’

József puft. Hij is het zat.

‘Sorry, ik weet het echt niet.’

*

In zijn Rotterdamse jaren is het eenvoudig om met József Kiprich in contact te komen. Hij staat gewoon in het telefoonboek van Dordrecht. Daarmee scoort hij bonuspunten bij de supporters. De bereikbaarheid van het idool is voor hen een halszaak.

Misschien ligt daarin ook de verklaring voor de groeiende populariteit van Chris Gyan.

Hij wordt zo de nieuwe József Kiprich.

*

Met de bereikbaarheid van Gyan zat het altijd al goed. Hij kwam in zijn eerste seizoen bij Feyenoord gewoon met de tram naar De Kuip. Wie wilde kon op zondagmiddag rustig de wedstrijd met hem nabespreken bij de halte. Tegen zoveel nederigheid zijn natuurlijk maar weinig Rotterdammers bestand.

In De Kuip geldt grofweg de volgende stelregel: je hoeft als Feyenoord-speler niet normaal te zijn, als je maar normaal doet.

Gyan doet normaal. Als de trainer zegt dat hij moet spelen, dan speelt hij. Zegt de trainer dat hij weer op de bank moet gaan zitten, dan gaat hij weer zitten.

Zo gaat het al jaren. Een jankverhaal ophangen bij een bevriende journalist is in al die tijd nooit bij hem opgekomen. Op de eerste plaats heeft Chris Gyan geen bevriende journalisten. En op de tweede plaats maakt volgens hem niet de trainer de opstelling, maar God. En over God hang je nu eenmaal geen jankverhalen op in de pers.

Chris Gyan voetbalt met de instelling van de gemiddelde supporter. Die zou ook niet zeuren als hij van de tribune werd geplukt om een wedstrijd op de bank te moeten zitten. Wel zou hij er zijn rechterarm voor geven, mocht dat nodig zijn. Gyan wekt de indruk dat hij dat offer desgevraagd ook zou brengen. Daardoor kan hij weinig fout doen in De Kuip.

‘Als Feyenoord verloren heeft, hoef ik geen eten,’ laat hij in de *Feyenoord Krant* optekenen,

‘dan krijg ik toch geen hap meer door mijn keel.’

Bingo!

De fans weten het nu zeker: Chris Gyan is net als zij.

Feyenoord-supporters hebben altijd de neiging gehad de onderlinge gelijkenissen met hun idolen te zoeken, veel meer dan de verschillen.

Sterren in de klassieke zin van het woord krijgen daardoor maar met moeite voet aan de grond in De Kuip. Pierre van Hooijdonk had er heel wat belangrijke doelpunten voor nodig om de sympathie van iedereen te winnen. Zelfs Robin van Persie – toch een kind van Varkenoord – werd nooit onvoorwaardelijk geaccepteerd. Te veel glamour keert zich tegen je in De Kuip, hoe onterecht dat soms ook is. En andersom is het precies zo.

Het beste voorbeeld: Ed de Goeij. Hij was populair bij de fans. Maar onder zijn te korte spijkerbroeken droeg hij dan ook dezelfde witte tennissokken als zij. Tussen de middag ging hij vaak naar huis om samen met zijn vrouw een boterhammetje te eten. In zijn vrije tijd legde hij graag een puzzel. Er is een periode geweest dat hij zelfs het lichaam van een supporter had. Tussendoor keepte hij dan een wereldpartij op zondagmiddag. Het bleek een onweerstaanbare combinatie voor de Feyenoord-fan.

Het verklaart ook waarom er in Rotterdam zo hard is gelachen toen de Ajax-supporters hun spelers godenzonen gingen noemen. Feyenoord-supporters moeten er niet aan denken om elf godenzonen te moeten aanmoedigen. Ze zouden er van over hun nek gaan.

*

Chris Gyan komt in 1996 van Ghana naar Nederland. Zijn eerste cultuurshock krijgt hij op Schiphol. Het gegorgel en geschraap dat

hij om zich heen hoort, blijkt in werkelijkheid een taal. Het Nederlands. Gyan heeft er nog nooit van gehoord. Tot die tijd heeft hij altijd in de veronderstelling geleefd dat men in Holland gewoon Engels sprak.

Gyan komt in zijn eerste seizoen niet aan spelen toe. Wel mag hij al snel met de selectie mee naar Florida en Curaçao. De sociale verdediger Bernard Schuiteman ontfermt zich tijdens die trip over de introverte Chris Gyan.

In het bloedhete Tampa doen we met z'n drieën inkopen. Halverwege de shopping mall trekt Gyan plotseling de plastic tas met scheerspullen uit mijn handen.

Zonder naar de inhoud te kijken, wandelt hij zwijgend verder. Ik kijk Schuiteman niet-begrijpend aan.

'Laat maar gaan,' zegt hij, 'dat deed hij bij mij ook. Chris wil graag dat tasje voor je dragen. Het is een vorm van respect. Respect voor het feit dat jij ouder bent dan hij.'

Er zijn vast mensen die dromen van een Afrikaan die hun tasje draagt in een shopping mall. Ik behoor niet tot die groep en vraag mijn scheerspullen terug.

Nog diezelfde middag zie ik Gyan bij Ronald Koeman soebatten. Aangekomen bij het stadion van Tampa Bay Mutiny, wekt Koeman de indruk dat hij zijn tas met voetbalspullen zelf naar binnen wil dragen.

Even denkt Chris Gyan dat hij waanbeelden ziet.

Dan stormt hij de spelersbus uit om de last van een verbouwereerde Koeman over te nemen. Deze protesteert hevig, maar dat heeft geen zin. Pakezel Gyan is al op weg.

Later die avond, in de lobby van het Holiday Inn, is hij pas van de schrik bekomen.

'Ik wist niet wat ik zag toen ik Ronald Koeman en Henk Fräser met al die spullen zag sjuuwen. Dat zou in Ghana niet voorkomen. Je denkt toch niet dat Yeboah bij ons zijn eigen spullen draagt? *No, impossible*. Dat doen wij, de jongere spelers. Uit respect. En omdat

het in de Bijbel staat. God zegt: “*Respect your leaders.*”

Maar respect of niet, Koeman wordt bloednerveus van Chris Gyan. Telkens als hij de spelersbus binnenkomt, staat de Ghanees op om zijn zitplaats aan hem af te staan.

Het aanbod wordt door de aanvoerder voortdurend vriendelijk afgewimpeld. Gyan begrijpt er niets meer van. ‘Hij zegt dat ik dat niet moet doen, dat het niet hoeft. Vreemd. In de Bijbel staat: “*If you humble yourself, I will raise you up.*”

De hele trip van tien dagen zegt Gyan geen woord tegen Koeman. Pas bij terugkeer op Schiphol durft hij Feyenoords aanvoerder voor het eerst aan te spreken.

Of hij met hem op de foto wil.

*

‘Het zijn geen praters, hè?’

Vriend en collega Leo Verheul zit achter het stuur van zijn oude Mercedes en zucht.

We hebben net Den Haag achter ons gelaten. Op de achterbank staren Chris Gyan en zijn Ghanees medespeler Patrick Allotey zijwendend naar buiten. Ze hebben ieder twee truien aan. Daaroverheen dragen ze nog een winterjas.

Het afgelopen uur waren we op De Uithof. Deze dag hebben Leo en ik de twee Ghanezen meegenomen om kennis te laten maken met het ijs. We kunnen zó in een roman.

Chris had het schaatsen als eerste van de twee onder de knie. Hij had na tien minuten al geen stoel meer nodig. Als Leo voorstelt het Open Ghanees Schaatskampioenschap ter plekke te beslechten, komt Gyan veel eerder over de denkbeeldige streep dan zijn maatje. Allotey feliciteert zijn vriend er plechtig mee.

Nu, in de auto op de terugweg, wordt Leo geacht een interview met het tweetal te houden. Maar er wordt al de hele weg geen zin gesproken op de achterbank.

Gyan en Allotey beantwoorden bijna elke vraag keurig met ja of nee, dat wel. Maar daar houden ze het ook liever bij.

Ter hoogte van Overschie wordt Leo nerveus.

‘Waarom zijn jullie zo stil?’

Geen reactie.

‘Waar denken jullie aan?’

‘Aan God,’ zegt Chris.

*

Chris Gyan is nogal gelovig.

Ik ben nu een dik halfuur aan het interviewen en nog ben ik er niet in geslaagd om hem één zin te laten uitspreken waarin het woord Jezus niet voorkomt.

Ik word er gek van.

Het enige wat ik wil, is even napraten over de wedstrijd tegen Bayern München.

-Heb je nog iets speciaals gedaan voor de wedstrijd?

‘Nee, niets speciaals. Na het omkleden heb ik me teruggetrokken in de doucheruimte, zoals altijd. Daar heb ik Jezus om kracht voor het hele team gevraagd.’

-Baalde je niet dat je weer op de bank moest beginnen?

‘Nee. Als je op de bank zit, moet je niet boos zijn. Je moet bidden voor het team en Jezus om kracht vragen voor Feyenoord. In de bijbel staat: ‘Everything has its time.’

-Maar voel jij nooit de aanvechting om eens met de trainer te gaan praten?

‘Nee, waarom? Hij bepaalt toch niet of ik speel? Dat doet alleen Jezus.’

-Maar Van Marwijk maakt toch de opstelling?

‘Ja, maar Jezus bepaalt of ik speel. Hij is alles voor me. Jezus is eerlijk. Hij is de man.’

-Was het niet moeilijk om na zo’n lange tijd op de bank plotseling weer te moeten spelen?

‘Ja. Daarom heb ik tijdens de warming-up gezegd: “Jezus, jij moet vanavond spelen voor Feyenoord.” En dat heeft hij gedaan. Dus ik bedank Jezus.’

Nu raak ik geïrriteerd.

-Dus Jezus heeft gisteravond ook meegedaan tegen Bayern München? Hij stond anders niet op het wedstrijdformulier, hoor.

‘Ja, hij heeft meegedaan. Jezus doet alles.’

Tevreden kijkt hij me aan.

‘Ik ga naar huis,’ zeg ik.

‘*God bless you,*’ zegt Chris.

*

Chris Gyan heeft bijna ongemerkt een indrukwekkende reeks grote wedstrijden gespeeld. In de Champions League bijvoorbeeld, tegen Olympique Marseille, Lazio Roma, Bayern München, Spartak Moskou, Juventus en Newcastle United. In de voorronde tegen Fenerbahçe. In de UEFA Cup tegen VfB Stuttgart, Sturm Graz, Dunaferr, FC Basel, SC Freiburg, Internazionale en Borussia Dortmund. Gyan won als basisspeler de Johan Crujff Schaal van Ajax in de ArenA. Hij stond in het veld tegen Real Madrid, om de Europese Supercup. Hij werd, hoewel grotendeels als invaller, in 1999 kampioen van Nederland. En hij won in 2002 de UEFA Cup – als basisspeler.

En toch: vraag honderd voetballiefhebbers naar het laatste elftal dat de UEFA Cup won en meer dan de helft vergeet Gyan. Aan de andere kant: vraag het honderd Feyenoord-supporters en het aantal zal te verwaarlozen zijn.

Dat verschil is vooral te danken aan één moment, ergens in de tweede helft. Het moment dat Gyan een kopduel wint van Jan Koller.

Het beeld van de dwerg die de reus aftroeft, is voor altijd opgenomen in het collectieve geheugen van Het Legioen.

Net als de Tardelliaanse vreugdesprint van Kees van Wonderen direct na afloop, of het beeld van Patrick Paauwe die, gekleed in onderbroek, ver na afloop nog één keer de Feyenoord-vlag op het al pikdonkere veld laat wapperen, is het een onvervalst kippenveldmoment.

Na afloop van die finale, tussen de hossende massa in het Maasgebouw, zie ik Gyan staan.

Hij draagt zijn medaille over zijn clubkostuum. Bij de roltrap lopen we elkaar tegen het lijf. Opeens merk ik dat ik geen speler die Cup meer gun dan hem.

‘Gefeliciteerd jongen. Ik heb van je genoten.’

Zijn gezicht verdwijnt onbedoeld in mijn oksel. Ik ben geen ervaren omhelzer.

‘*Thank you,*’ zegt Gyan. ‘*Thank you.*’

Ik val stil. Wat zeg je eigenlijk tegen iemand die net de UEFA Cup heeft gewonnen?

Gyan redt me.

‘Hoe vond je mijn shirt?’

‘Geweldig,’ zeg ik.

Er blijven maar mensen het Maasgebouw binnenstromen. Iedereen is door het dollé. Ik vraag Gyan of hij nerveus was.

‘Nerveus?’ herhaalt hij. ‘Nou, nee. Waarom?’

‘De grootste wedstrijd uit je loopbaan!’

‘Ik vertrouw op God. Wie dat doet hoeft geen zenuwen te hebben.’

Gyan had weer een tekst op zijn ondershirt geschreven. Direct na het laatste fluitsignaal had hij zijn gewone shirt omhooggetild en de wereld zijn boodschap getoond.

Pas wanneer de ochtendkrant is bezorgd, kan ik lezen wat er nu eigenlijk precies staat.

'The Lord is good all the time.'

Tja.

Dan vond ik de vorige toch beter. Na de halve finale tegen Internationale luidde de boodschap in rode viltstiftletters: *'You can get horses ready for battle, but it's the Lord who gives victory.'*

*

-Wat doe je nou als je thuis bent?

'Dan zit ik binnen. Met mijn gezin. Soms komt Kalou bij ons.'

-En wat doen jullie dan?

'We praten. Over het leven, over voetbal. Soms lezen we samen in de Bijbel.'

-Gaan jullie nooit uit?

'Ik hou niet van de disco. Als ik word uitgenodigd, ga ik wel. Mijn ouders hebben het ook nooit gedaan. Ze zouden kwaad worden als ze zouden weten dat ik in de disco ben.'

-Hoe is het eigenlijk met je Nederlands?

'Oh, a little bit goed. I can go out winking in Rotterdam.'

*

Gyan spot met veel voetbalwetten. Niet alleen wint hij kopduels van mannen die bijna twee keer zo lang zijn, hij rendeert ook beter als hij maar sporadisch wordt opgesteld. Wedstrijdritme zegt hem niks.

Een langere serie wedstrijden sluit hij juist vaak onbedoeld af met een off-day. Maar als oproepkracht stelt hij zelden teleur. En – nog zoiets – hij is op zijn best tegen grote ploegen.

Gyan heeft ook geen heimwee naar zijn eigen land. Soms blijft hij in vakantietijd zelfs in Rotterdam. Hij heeft de Nederlandse nationaliteit. Dit is het land waar hij oud wil worden. 'Ik eet nu zelfs jullie eten,' lacht hij. 'Brood en patat.'

In zijn eerste seizoen, toen hij nog in het Feyenoord-internaat woonde, was het wel af en toe moeilijk. Gelukkig stuurden zijn vader en broer hem cassettebandjes. Dan lazen ze voor uit de Bijbel, zongen wat voor hem en gaven hem adviezen. '*Don't go to the disco! Keep focused! Stay indoors!*'

*

Toen Chris Gyan zijn dochtertje Shantel voor het eerst zag, was ze al zes maanden oud.

'Het duurde even voordat ze wist dat ik haar papa was.'

Gyan lacht als hij terugdenkt aan die tijd. Zijn vrouw was in Ghana bevallen. Zelf zat hij op zijn flat in Rotterdam-Zuid en belde zich een ongeluk.

'Dan hoorde ik haar huilen door de telefoon, mijn kleine baby. Dan was ik zó happy... Toen ze na zes maanden eindelijk in Rotterdam was, kon ik niet meer slapen van geluk. Ik heb die eerste nacht alleen maar voor haar gezongen en gebeden.'

Chris Gyan ontmoette zijn vrouw Anita in Kumasi, een stad in het binnenland van Ghana. Zij was daar telefoniste, hij kwam er als international op trainingskamp.

'Ik kwam elke dag bij haar om te telefoneren. Dan spraken we elkaar. Na afloop van het trainingskamp ben ik nog een keer teruggevoerd om verder met haar te praten. Ze gaf me haar telefoonnummer, maar dat raakte ik kwijt. Toen ik thuis kwam was het weg. Nergens meer te vinden.'

-En toen?

'Toen heb ik God om hulp gevraagd. Ik heb gebeden en gezegd:

“God, als zij mijn vrouw is, laat haar mij dan bellen.”

-En?

‘Drie maanden wachtte ik op een antwoord van God. Het kwam niet. Er werd niet gebeld. Toen besloot ik te gaan vasten. Hoelang ik dat heb volgehouden, weet ik niet meer. Wat ik wel weet: ik stopte op een vrijdagavond om zes uur en de volgende ochtend belde ze. “Chris, moet ik op je wachten?” vroeg ze. “Ja,” zei ik toen.’

-Dus?

‘Een cadeau van God.’

In de voorbereiding op het seizoen 2001 wordt Chris Gyan voor de tweede keer vader. Hij krijgt een zoon. Al snel na de bevalling blijkt er iets niet goed met het jongetje. Hij heeft een vernauwde luchtpijp en krijgt nauwelijks adem. Het is kantje boord.

Op zijn derde leeft de kleine Montell Gyan nog steeds met een slangetje in zijn buik. Daarmee wordt hij gevoed. Omdat hij niet kan slikken, is er ook een gaatje in zijn luchtpijp gemaakt. Hij heeft nog nooit een woord gesproken.

‘We moeten nog een paar jaar wachten voordat Montell kan worden geopereerd. Pas als hij vier of vijf is, zal hij sterk genoeg zijn. Tot die tijd bid ik veel voor hem. En elke dag dank ik Jezus voor die jongen.’

*

-Wat ga je eigenlijk doen na je voetballoopbaan?

‘Naar de kerk.’

*

Het is hoogzomer in Rotterdam. Chris Gyan meldt zich voor de ochtendtraining in De Kuip. Vandaag is het gangetje richting de kleedkamer weer een catwalk voor hem. Christian Gyan is zonder twijfel de best geklede voetballer van de Eredivisie.

De retro-stijl is aan hem bepaald niet voorbij gegaan. We zijn terug in de seventies. Heeft Gyan straks soms nog een schnabbel bij Boney M?

Vanaf de andere kant van de gang staart Patrick Paauwe hem aan. 'Nee, dit meent hij niet.'

Maar Gyan meent het vandaag juist heel erg wel. Inclusief afrokap-sel onder leren pet en jumbo-soulpijpen. Aan zijn halsketting glinstert een kruis zo groot als een hoefijzer.

Gyan zegt niks. Hij lacht alleen maar en komt langzaam dichterbij.

'Laatst zag hij eruit...' zegt Paauwe. 'Had hij zo'n Afrikaans laken aan. Sindsdien noemen we hem King of Ghana.'

Gyan loopt voorbij.

'*Yeah,*' grijnst hij, '*I like that.*'

Aan de overkant van de kleedkamer zit Bert van Marwijk achter zijn bureau. 'Vergis je niet, hoor,' zegt hij, wijzend naar de deur. 'Iedereen in die kleedkamer daar heeft respect voor Chris. Als mens. En ook als voetballer. Geloof me nou, hij is zo sterk als een paard. Op de training staan de aanvallers echt niet te dringen om tegen hem te spelen.'

*

Rotterdam-Zuid, zondagmorgen. De man met de sleutel lijkt op Wim de Bie, in zijn rol van leraar Duits. Met frisse tegenzin doet hij de grote deur van het kerkgebouw open, zodat ook het drumstel naar binnen kan worden getild. Vandaag maken de zwaar gereformeerden plaats voor een Ghanese dienst. Dat is andere koek.

Een halfuur later staat Chris Gyan in een paars gewaad voor een groepje Afrikaanse gelovigen. Hij gaat hen vandaag voor in gebed. De microfoon piept, maar eenmaal begonnen is Gyan niet meer te houden. De woordenstroom die op gang komt lijkt oneindig. Hoewel ik niets van zijn monoloog versta, zie ik dat hij bidt zoals hij voetbalt: op inzet en met volle overtuiging.

Al die tijd heeft Gyan zijn ogen gesloten. Hij lijkt los van de aarde. De drummer zet in, de rest van de band volgt. Het bidden wordt zingen. De mannen klappen steeds harder in hun handen. Vrouwen staan op en beginnen te dansen. De intensiteit groeit. De halleluja's vliegen me om de oren. En Gyan straalt, het is niet anders uit te drukken. Hij gaat helemaal op in het moment.

Ik voel me een voyeur en vertrek halverwege de dienst.

Chris Gyan heeft het niet in de gaten.

*

Voetbal International vraagt Ton Strooband, woordvoerder van supportersvereniging Legioen, naar de aantrekkingskracht van Chris Gyan.

'Als we zijn naam een uur scanderen,' zegt hij, 'zwaait hij een uur terug.'

*

De Kuip vermaakt zich de laatste tijd prima met Gyan. Als hij alleen al zijn hoofd buiten de dug-out steekt, begint de noordzijde al te juichen. Tijdens het warmlopen wordt elke beweging vocaal begeleid.

Als Chris Gyan daadwerkelijk mag spelen, wordt het nog gekker. Thuis tegen NAC worden nu ook de mislukte acties met gejuich begroet.

Gyan geniet van al die speciale aandacht en schaamt zich daar niet voor. Hij zwaait veel naar het publiek. De liefde komt tenslotte van twee kanten. Ook zijn zelfvertrouwen wordt erdoor aangewakkerd. Halverwege zijn eigen helft maakt hij zelfs een omhaal. Het Legioen weet niet wat het ziet.

Feyenoord wint vanmiddag met 4-0. Vlak voordat Gyan in de spelerstunnel verdwijnt, kust hij het clubembleem op zijn shirt. Het is in het betaald voetbal het meest hypocriete gebaar dat je kunt maken,

maar van Chris Gyan kan ik het om de een of andere reden hebben.
Ik geloof dat hij echt van Feyenoord houdt.

*

Een dag later heeft ook *de Volkskrant* door dat er iets met Gyan en de supporters aan de hand is. In de laatste alinea van het wedstrijdverslag staat:

‘Vooral de aanwezigheid van de Ghanese routinier Gyan in de basis werd op prijs gesteld door Het Legioen. Elk balcontact werd met gejuich begroet, elke geslaagde actie met een open doekje. Gyan als cultheld, zo’n middag dus.’

Uit die laatste zin spreekt de veronderstelling dat Het Legioen Gyan uit verving toejuicht. Het applaus voor Gyan als graadmeter voor het niveau van de wedstrijd, zoïets.

Godzijdank, denk ik bij het ontbijt. Want als iedereen het zou snappen, blijft er natuurlijk weinig cult meer over.

*

De naam van Chris Gyan is weer nergens op het wedstrijdformulier te vinden. Voor de partij tegen Ferencváros heeft Ruud Gullit hem vanavond niet nodig. In Hongarije zit Chris Gyan op de tribune. De meegerisde Feyenoord-supporters scanderen desondanks een paar keer zijn naam.

In hetzelfde vak als Gyan, een paar rijen verderop, zitten twee jongens in Feyenoord-shirt. De een is tien, de ander vijftien jaar. In het midden zit hun vader. Het is József Kiprich. Hij is speciaal voor deze wedstrijd naar Boedapest gekomen. Om zijn pols zit een geel bandje. ‘Kipú’, zoals ze hem hier liefkozend noemen, laat het lachend zien. VIP, staat er met dikke letters opgedrukt.

-Hé József, hoe is het?

‘Gaat wel’

-Met Tunde?

‘Gaaf wel’

-En de kinderen?

‘Ja, gaat wel.’

Direct na afloop verdwijnt hij in de exclusieve lounge van het Ferenc Puskásstadion. Pas nadat de lichtmasten zijn gedoofd, keert hij even terug op de eretribune. Het stadion is dan allang leeg, op één vak na. Schuin achter het doel moeten de Feyenoord-supporters uit veiligheidsoverwegingen nablijven.

Zelfs in de donkere Hongaarse nacht wordt Kiprich direct herkend. Het silhouet van zijn kromme rug is voldoende.

Het is een prachtig gezicht, die zonderlinge Hongaar op de verlaten eretribune en de 500 supporters achter de hekken. Wat volgt is een collectieve flashback.

‘Jóóózsef! Jóóózsef!’

Kiprich zwaait bijna zijn arm uit de kom.

‘Jóóózsef! Jóóózsef!’

Het Legioen is helemaal door het dolle.

Het is opeens weer 1993. József op dreef in Maastricht, tegen MVV. Zijn openingsgoal in de tweede helft. Pure extase onder de Feyenoord-fans. József geeft ze een ongelooflijk gevoel: de weg naar de titel ligt open! Sommige oudere supporters moeten even gaan zitten. Ze worden door EHBO'ers op afstand in de gaten gehouden. Dan de ontknoping in Groningen. Weer József met het eerste doelpunt. Een lobje als ontstekingsmechanisme. Zevenduizend Feyenoord-supporters in het Oosterpark weten niet meer hoe ze het hebben. Een volle Kuip ziet het op twee megaschermen gebeuren maar gelooft toch z'n ogen niet. Op de radio maakt verslaggever Hans van Vliet heel Rotterdam gek. ‘József Kiprich! Kan uithalen! József! Jahahaaaa! József Kiprich! De Hongaarse antiheld!... Hahahaaa!’